

specific techniques, namely different types of transcoding, loan translation (calques), description (explication) and generalization, etc.

One of the main problems in the field of movie terminology translation nowadays is the overuse of transcription and transliteration. To follow the current fashion, we picked up the habit of transcoding English film terms, or borrowing them, instead of using fixed Ukrainian equivalents. This tendency is typical of the language of Ukrainian movie web-sites and other media. From the author's point of view, in the process of film terms translation, as well as terms from any other sphere of science, technology and art, the use of transcription and transliteration should be reasonably limited to the cases when there is no equivalent in the target language or other ways of translation can't be employed. Otherwise, the lexical and word-building resources of Ukrainian mustn't be neglected.

It is emphasized that the problem of the English film terms translation into Ukrainian is closely connected with streamlining the corresponding national terminological system that is still in the process of formation.

Key words: term, film terminology, translation.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. пед. н., проф. Коваленко О. А.

УДК 811. 111'25: 81'272: 81'276: 32

Л. О. Калужська

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИРАЖЕННЯ МОВНОЇ ОЦІНКИ У ПЕРЕКЛАДІ МЕТАФОРИЧНИХ ТА АЛЮЗИВНИХ ОДИНИЦЬ

Категорія оцінності є основним стилетвірним фактором політичного тексту та культуроспецифічною категорією у зв'язку з тим, що оцінка формується на певних ідеологічних засадах. Політична лінгвістика вивчає особливості функціонування категорії оцінності в політичних текстах [1; 2; 3]. У сучасному перекладознавстві досліджено певні аспекти перекладу політичних текстів, а саме: засади застосування адаптації у перекладі [4], способи перекладу метафори [5; 6], відтворення конотативного потенціалу на матеріалі текстів мас-медіа [7]. Але політична метафора як засіб вираження оцінки не отримала комплексного перекладознавчого дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей трансформації вираження мовної оцінки, що відбувається при перекладі метафоричних та алюзивних одиниць політичного тексту. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- визначити перекладацькі трансформації, що змінюють мовне вираження структури оцінки у перекладі;
- визначити компоненти структури мовної оцінки, вираження яких можуть змінюватися у перекладі;
- окреслити механізм зміни мовного вираження структури оцінки у перекладі.

Для перекладу політичного тексту обов'язковим є збереження структури мовної оцінки. Суб'єкт, об'єкт, підстава та характер оцінки мають збігатися у вихідному та цільовому текстах. Переклад оцінно маркованих одиниць змінює вираження певних компонентів структури мовної оцінки. Залежно від трансформації, використаної у перекладі, вираження може повністю зберігатися згідно оригіналу або змінюватися. Прямий переклад зазвичай зберігає вираження структури мовної оцінки або є потенційним носієм оцінки у випадках створення перекладацьких неологізмів. Наступний приклад демонструє створення перекладацького неологізму у прямому перекладі літературної алюзії.

«Сьогодні вже субота, а коаліційний віз, як бачимо, і нині там» [День 6.10. 2007].

«Today is Saturday [the day this article was written – Ed.] and the coalition wagon is still there» [The Day Weekly Digest 9.10. 2007].

Автор статті як суб'єкт оцінювання не змінюється. Об'єкт оцінювання позначений в оригіналі та перекладі непрямими засобами *віз / wagon*, але прямий переклад метонімічного епітету *коаліційний / the coalition* надає інформацію про референта – процес створення коаліції. Характер оцінки (негативний) та підстава (утилітарність) зберігаються при прямому перекладі образу *і нині там / is still there*.

Способи перекладу, що поєднує відтворення стилістичного маркування із орієнтацією на реципієнта вторинного тексту, не змінюють вираження структури мовної оцінки. До таких способів відносяться генералізація, модуляція, заміна образу. Наступний приклад демонструє збереження вираження структури мовної оцінки при відтворенні позитивно маркованої метафори, що міститься в тексті другої інавгураційної промови Л. Кучми. Метафора представляє концептуалізацію державної політики щодо відродження української культури в образах взаємодії людини та природи.

«Маючи на увазі і те, що культура – один з найточніших індикаторів розвиненості суспільства, його прихильності до загальнолюдських цінностей, високої моральності. Ми повинні постійно, старанно і любовно обробляти цю ниву». [Кучма 30.11.1999]

У перекладі частина «агротехнічної» метафори замінюється метафорою пересування у просторі.

«One should take into account the fact that culture is one of the more precise indicators of the extent of societal development, its adherence to general human values, high morality. We must constantly, with love and care, strive in this direction» [Kuchma 30.11.1999].

У перекладі зберігається суб'єкт оцінювання – автор висловлювання. Політика уряду як об'єкт оцінювання позначена в контексті в оригіналі та у перекладі. Позитивний характер оцінки та підстава (етичність, утилітарність, нормативність) у перекладі зберігаються за допомогою позитивно маркованої метафори *strive in this direction*.

Прямий переклад, який супроводжується експлікацією певних елементів аксіологеми, не змінює вираження основних компонентів структури мовної оцінки. Наступний приклад демонструє збереження вираження суб'єкту (президент), об'єкту (нелегальні економічні дії), підстави оцінювання (нормативність) та негативного характеру оцінки. У вихідному тексті фразеологізм *відмивати гроші* модифіковано додаванням метафоричного епітету *брудних*.

«I тут йдеться не лише про боротьбу з легалізацією і відмиванням брудних грошей, хоча у цьому контексті я неодноразово наголошував, що ми маємо дякувати міжнародній спільноті, і насамперед ФАТФ, за жорстку позицію по відношенню до України» [Кучма 16.04.2003].

При перекладі метафоричний епітет відтворено за допомогою описового перекладу, який вводить неекспресивний, семантично надлишковий елемент *illegally obtained*. Сема «незаконність придбання» є диференційною для економічного терміну-метафори *laundering money* [8, с. 232]. Фразеологізм відтворено прямим перекладом, що зберігає непрямий спосіб вираження оцінки.

«The matter concerns not only fight against legalization and laundering of illegally obtained money, although in this context I have repeatedly emphasized that we should thank the world community, and, in the first place, the FATF for its firm position towards Ukraine» [Kuchma 16.04.2003].

При прямому перекладі з додаванням інформації зазвичай експлікується походження стилістично маркованої одиниці або сутність образу. Такий переклад допомагає зрозуміти конотативну семантику і не змінює непряме вираження оцінки, представлене в оригіналі. Так, при відтворенні алюзії надається інформація про її інтертекстуальність, яка дозволяє позначити стилістичне маркування одиниці. Непряме вираження негативної оцінки зберігається у перекладі. Політичний процес як об'єкт оцінювання позначений у контексті.

«А чи не зробити нам також свій тіньовий кабінет міністрів? А чи не замахнутися нам, друзі, на Вільяма нашого, на Шекспіра!» [День 14.10. 2006]

«So why not form a shadow cabinet of our own? As a character in a popular film once said, what about challenging our William Shakespeare?» [The Day Weekly Digest 17.10. 2006]

Прямий переклад із вилученням певних елементів також зберігає непрямий спосіб вираження мовної оцінки. Назва статті про політичні

події в очікування фінансової кризи 2008 року в Україні містить модифіковану алюзію *Під небом грозовим* до пісні «Місто золоте».

Під небом грозовим [ДТ 1.11. – 8.11.2008]

Under Thunder [ZN 1.11. – 8.11.2008]

У перекладі збережено образ грози та вилучено метафоричний елемент *небо*. Потенційна референція до пісні втрачається, але зберігається образ грози, який дозволяє генерувати негативні імплікації тривоги, руйнування. Суб'єкт оцінювання (журналіст) зберігається у перекладі. Економічна ситуація та політичні події як об'єкт представлено в тексті статті.

Експлікація змінює вираження структури мовної оцінки. Есплікується, уточнюється за допомогою прямих мовних засобів, об'єкт оцінювання. Наступний приклад демонструє точне позначення політичної події (*ignored* – знали, але не приділили уваги) при експлікації фразеологізму *винесли за дужки*.

На Банковій на гнівні пасажі голови Кабміну відреагували оперативно й різко. Проте бюджетне питання в СП винесли за дужки, акцентувавши увагу на іншому моменті [День 19.07. 2008].

Bankova Street issued a swift and sharp reaction to the irate statements of the head of the Cabinet of Ministers. But the Presidential Secretariat ignored the budget question and instead emphasized something else [The Day Weekly Digest 22.07.2008]. Негативна оцінка, суб'єкт і підстава (нормативність, утилітарність) оцінювання зберігаються.

При експлікації метафоричних епітетів прямими засобами позначається оцінний предикат, пов'язаний із підставою оцінки.

Як завжди, туманною є позиція блоку Литвина, хоч цей «туман» останнім часом дедалі більше має антипрезидентське забарвлення [День 13.02. 2008]

As usual, Lytvyn's bloc has taken an ambiguous stand, although this ambiguity increasingly often reveals antipresidential contours [The Day Weekly Digest 19.02. 2008].

У перекладі метафора *туманною* експлікована одиницею *ambiguous*, що має диференційну сему відсутності чіткості та однозначності і безпосередньо вказує на етичність як підставу оцінювання.

Характер оцінки, який може змінюватися при експлікації, зазвичай підтримується у найближчому контексті. Наступний приклад демонструє нівелювання негативної оцінки у перекладі заголовку частини статті, яка присвячена формуванню бюджету. Висловлювання представлено алюзією до української народної пісні про відносини хлопця та дівчини.

«...Ти ж мене підманула»

Отже, як поділили 30,4 млрд. гривень додаткових доходів між «їдцями»? [ДТ 12.07.2008-18.07.2008]

About new amendments to the 2008 state budget

It was quite hard to distribute an additional UAH 30.4 billion between hungry «mouths» [ZN 12.07.2008-18.07.2008].

У перекладі експліковано об'єкт оцінювання *new amendments to the 2008 state budget*. Негативна оцінка процесу виражена у контексті одиницями *hard to distribute, hungry «mouths»*.

Прямий переклад, генералізація, модуляція, заміна образу та комбінування прямого перекладу із експлікацією або вилученням зберігають структуру оцінки та її непряме вираження. Експлікація змінює спосіб вираження мовної оцінки і прямими засобами позначає об'єкт оцінювання та оцінний предикат. Можливе нівелювання характеру оцінки має бути компенсовано у близькому контексті.

Результати проведеного дослідження стимулюють подальше вивчення перекладознавчого аспекту різних засобів вираження оцінного компонента у політичному дискурсі: метонімічних одиниць, реалій.

Список використаної літератури

- 1. Зяцькова Л. Я.** Суб'єктивна модальність політичного дискурса : (на матеріалі рос., британ. и амер. печат. СМИ) : автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Л. Я. Зяцькова. – Екатеринбург, 2003. – 25 с.
- 2. Стрельников А. М.** Метафорическая оценка политического лидера в дискурсе кампании по выборам президента в США и России : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А. М. Стрельников. – Екатеринбург, 2005. – 17 с.
- 3. Яковлева А. С.** Категория оценки в публичных политических речах П. А. Столыпина и Отто фон Бисмарка (на материале русского и немецкого языков) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А. С. Яковлева. – Тюмень, 2006. – 24 с.
- 4. Демецька В. В.** Теорія адаптації в перекладі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / В. В. Демецька. – К., 2008. – 36 с.
- 5. Старцева Г. А.** Проблемы перевода метафор в политическом дискурсе / Г. А. Старцева // Университетское переводоведение: матер. III Междунар. науч. конф. по переводоведению «Фёдоровские чтения», Вып. 3. – СПб.: Филолог. фак.-т СПбГУ, 2002.– С. 472 – 477.
- 6. Schäffner C.** Metaphor and translation: some implications of a cognitive approach / Cristina Schäffner // Journal of pragmatics. – 2004. –No. 36. – P. 1253 – 1269.
- 7. Грачев Г. В.** К вопросу о передаче национально-культурных коннотаций при переводе общественно-политических текстов / Г. В. Грачев // Университетское переводоведение: матер. VII Междунар. науч. конф. по переводоведению «Фёдоровские чтения», Вып. 7. – СПб. : Филолог. фак.-т СПбГУ, 2006.– С. 143 – 149.
- 8. Oxford**

Dictionary of Finance and Banking. – 3rd ed. – Oxford, New York: Oxford University Press, 2005. – 378 p.

Калужська Л. О. Трансформація вираження мовної оцінки у перекладі метафоричних та алюзивних одиниць

Стаття присвячена трансформації мовної оцінки в англomовному перекладі метафоричних і алюзивних аксіологем українського політичного дискурсу. Переклад метафор і алюзій позначений облігаторністю відтворення компоненту оцінності як стилетвірного фактору політичного тексту. При перекладі політичного тексту має зберігатися структура мовної оцінки: суб'єкт, об'єкт, підстава та характер. Дослідження демонструє, що при збереженні структури може мати місце зміна мовного вираження певних компонентів. Непрямі способи вираження об'єкту та оцінного предикату замінюються прямими при експлікації метафоричної аксіологеми.

Ключові слова: політичний дискурс, метафоричні і алюзивні аксіологеми, переклад, оцінність.

Калужская Л. О. Трансформация выражения языковой оценки при переводе метафорических та аллюзивных единиц

Статья посвящена трансформации языковой оценки при англоязычной передаче метафорических и аллюзивных аксиологем украинского политического дискурса. Перевод метафорических и аллюзивных аксиологем подчинен облигаторности передачи компонента оценочности как стилиобразующего фактора политического текста. При переводе политического текста должна сохраняться структура языковой оценки: субъект, объект, основание и характер. Исследование показывает, что при сохранении структуры может изменяться языковое выражение некоторых компонентов. Непрямые способы выражения объекта и оценочного предиката заменяются прямыми при экспликации метафорических единиц.

Ключевые слова: политический дискурс, метафорические и аллюзивные аксиологеми, перевод, оценочность.

Kaluzhska L. O. Transformation of Expression of Evaluation in Translation of Metaphors and Allusions

The research aims at providing a comprehensive analysis of English translation techniques of the metaphoric and allusive axiologems of the Ukrainian political discourse. Translation of the metaphors and allusions strives to preserve evaluation as one of the significant features of political communication. Evaluation influences the choice of translation devices. The structure of evaluation (the subject, object, predicate and character) should be preserved. The article considers translation techniques from the point of view of the structure of evaluation preservation. Direct translation preserves the structure of evaluation or creates translation neologisms, which are potential

bearers of evaluation. Using of some oblique translation techniques shows the change of expression of some components of the structure of evaluation. Generalization, modulation and replacing the image in the source text with a target language image retain the structure of evaluation. Indirect ways of expressing of object or predicate of evaluation are changed by direct when metaphors are indirectly translated by means of explicitation. The destruction of the character of evaluation is compensated in the context.

Key words: political discourse, metaphoric and allusive axiologems, translation, evaluation.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. філол. н. Лобода Ю. А.

УДК 811.111'373.611'24

О. Л. Клименко

СЕМАНТИКА ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ АФІКСІВ У СКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ІННОВАЦІЙ

В останнє десятиліття спостерігається тенденція зростання питомої ваги афіксальних неологізмів. За підрахунками вчених майже 31% нових одиниць, які з'явилися в англійській мові наприкінці ХХ – початку ХХІ століття внаслідок словотворчих процесів, було створено шляхом афіксації. Більше половини афіксальних новотворів було створено за допомогою нових (за формою або за змістом) дериваційних елементів [1; 2].

Зазначимо, що майже всі нові префікси і значна частина суфіксів мають інтернаціональний характер, оскільки більшість таких елементів грецького походження і в інших мовах мали досить довгу історію функціонування у складі термінології, а нові значення швидко розповсюджувалися у зв'язку з запозиченням або частковим копіюванням (калькуванням) неологізмів, які були створені в різних мовах. Об'єктом даного дослідження є семантична еволюція інтернаціональних афіксів у складі англомовних інновацій. Ми ставимо за мету виявлення особливостей функціонування найбільш продуктивних інтернаціональних афіксів та дослідження механізму модифікації їх значення при утворенні неологізмів англійської мови.

Зауважимо, що поняття «інтернаціональний афікс» часто перехрещується з поняттям «іншомовний афікс», яким слід вважати словотворчу морфему, що виділилася зі складу словоформи запозиченого слова і має словотворче значення. Для позначення словотворчих елементів, що утворилися на базі запозичених лексичних одиниць в